

Ubi arcano Dei consilio

Encyklika Pia XI.

O pokoji Kristově dosažitelném v království Kristově.

Ctihodným bratřím patriarchům, primasům, arcibiskupům, biskupům a ostatním místním ordinářům, kteří jsou v pokoji a společenství s Apoštolskou stolicí

Ctihodní bratři!

S přáním blaha a apoštolského požehnání!

Jakmile jsme byli nevyzpytatelným úradkem Božím povýšeni, aniž bychom se vyznačovali nějakou zvláštní zásluhou, na tento trůn pravdy a lásky, bylo Naším úmyslem, milovaní bratři, pozdravit Vás a rovněž všechny Naše milované děti jak jen možno brzy láskyplným listem. Tento úmysl jsme oznámili ihned po volbě, když jsme z lóže vatikánské baziliky udělili Naše požehnání městu (Římu) a zemskému okrsku před nepřehlédnutelným množstvím lidu. Vaše radostné a nadšené přijetí tohoto požehnání, které k Nám ze všech stran zalehlo, především ze strany posvátného kardinálského kolegia, bylo pro Nás v tomto okamžiku, kdy jsme měli převzít na svá ramena tíži tohoto úřadu, vedle důvěry v pomoc Boží, největší útěchou. Teprve nyní, kdy se blíží svátek narození Našeho Pána Ježíše Krista, a krátce před začátkem nového roku, otevírají se naše ústa k Vám (2. Kor. 6, 11). Kéž by tak naše slova byla jakýmsi dárkem k svátkům a přáním požehnání, s nímž se otec obrací ke svým dětem!

Že jsme toho nemohli učinit již dříve, jak jsme zamýšleli, v tom Nám dosud zabránily různé důvody. Za prvé jsme museli učinit zadost četným srdečným dopisům Nám adresovaným, v nichž katolíci pozdravovali nového nástupce sv. Petra a ujišťovali Nás svou vroucí oddaností. Pak na Nás již brzy dolehly první starosti a začali jsme zkoušet to, co apoštol nazval každodenní nával ke mně, péče o všechny křesťanské obce (2. Kor. 11, 28). A běžné starosti Našeho úřadu se rozrostly ještě o mimořádné úkoly: museli jsme pokračovat v nejvyšších důležitých jednáních, která byla započata již dříve, o Svaté zemi, o tamním postavení křesťanů, a zvláště také ohledně poměrů hlavních církevních obcí. Museli jsme na konferencích, kde vítězné mocnosti chtěly rozhodovat o osudu společností a národů, hájit jak věc spravedlnosti a lásky, pamětliví Naší povinnosti, a zvláště připomínat, aby bylo náležitě dbáno záležitostí v duchovní oblasti, aby tyto nebyly podceňovány, ale spíše považovány za důležitější než vše ostatní. Museli jsme se pokoušet přispět vši silou na pomoc chudým, národům nejrůznějších zemí těžce postiženým hladem a utrpením všeho druhu: učinili jsme tak jednak podporou, pokud to dovolovaly Naše omezené prostředky, na druhé straně pak úpěnlivou prosbou o dobročinnost celého světa. Museli jsme se konečně snažit v samém národě, z něhož pocházíme a v jehož středu Bůh zřídil Stolicí sv. Petra, často urovnávat boje, spory a násilné činy, které se již dlouhý čas hromadí a krajně ohrožují bytí drahé vlasti.

Oproti tomu ale v téže době nechyběly ani události, které Nás naplnily radostí. Byl to nejdřív 26. mezinárodní eucharistický kongres a oslavy 300 letého trvání Posvátní rady pro šíření víry. V

těchto byla Naše duše natolik proniknuta tak mnohými nebeskými útěchami, v jaké jsme se na počátku Našeho pontifikátu stěží mohli odvážit doufat.

Při těchto příležitostech jsem měl možnost přijmout téměř všechny Naše milované syny kardinály v soukromé audienci a pohovořit si s nimi; totéž platí o tak mnohých ctihodných bratřích v biskupském úřadě, jak bychom je jinak sotva mohli ve větším počtu vidět během řady let. K tomu jsme mohli přijmout velké zástupy věřících v Kristu, jako delegaci nespočetně velké rodiny, kterou Nám Pán svěřil, ze všech kmenů, jazyků, pokolení a národů, jak se uvádí v tajemném Zjevení (Zjev. 7, 9) a následující Naši vnitřní touhu potěšit je otcovskou promluvou. Pak přišel pohled na božskou věc, který se naskytl Našemu zraku: Ježíš Kristus, náš Vykupitel, skrytý pod závojem Eucharistie, byl nesen za doprovodu hustého shromáždění množství věřících, kteří se zde odevšad sešli, městem Římem v jakémisi vítězném pochodu, takže se zdálo, jako by mu byla vrácena v držení čest, která mu přísluší jako králi lidí i států. Neboť kněží a zbožní laici se ukázali před celým světem rozniceni duchem a horlivostí apoštolátu, jako se na nich v té chvíli odehrál nový zázrak Letnic. K tomu přistoupila ještě živá víra římského lidu, který opět jako kdysi svědčil a proslul v celém světě ke cti Boží a ke spáse duší.

A pak vítězný průvod ke cti Panny Marie, Bohorodičky a Matky nejdobrotivější nás všech. Její milostivý pohled spočinul na Nás již kdysi ve svatyni v Čenstochové a v Ostrabrama, rovněž i v lurdské jeskyni, bohaté na zázraky, zvláště často ale v Miláně, kde její ctihodný obraz korunuje chrám a v blízké svatyni v Rhó. Nyní přijala očividně blahovolně důkaz Naší dětinné lásky v posvátném domku v Loretě, kam jsme po odstranění škod požáru v bazilice dali navrátit úctyhodnou sochu, která byla umělecky obnovena a Naší rukou posvěcena a korunována. Byl to vpravdě velký vítězný triumf pro Nejsvětější Pannu Marii: z Vatikánu až do Lorety byla oslavována nepřetržitým sledem ovací, kdy byl nesen onen milostivý obraz. Z přílehlých míst sem proudili lidé všech stavů a projevovali horoucně svou úctu k Panně Marii a k zástupci Ježíše Krista.

Při vzpomínce na tyto radostné i smutné události, které zde chceme lidskému potomstvu připomenout, poznáváme stále jasněji, co musí být nejdůležitější a nejvýznamnější úlohou Našeho pontifikátu a co Vám máme říci jako první v Našem okružním listu.

Není přece pro nikoho ve skutečnosti tajemstvím, že do dnešního okamžiku nenalezli ani jednotliví lidé, společnost, ani národy po neštěstí oné války pravý mír. Stále ještě chybí nerušený, užitečný politický klid, po němž všichni touží. Chceme-li, jak je našim úmyslem, zjednat vhodnou a účinnou odpomoc, musíme především uvážit velikost a tíži tohoto neštěstí a pak vyhledat jeho původ a příčiny. To chceme udělat v tomto okružním listě, vědomi si Našeho apoštolského úřadu a budeme v tom i nadále stále pokračovat. Smutné časové okolnosti, jak se vytvořily během celého pontifikátu Našeho nejmilovanějšího předchůdce Benedikta XV. k jeho největší bolesti, trvají i dnes. Je proto nutné a správné, jestliže jeho myšlenky a plány v tomto směru přijmeme za své. Je žádoucí, aby všichni lidé dobré vůle byli s Námi zajedno v cítění a ochotě, aby opravdově a neustále byli s Námi v součinnosti a tak konečně pro lidi dosáhli od Boha prosbami pravé a trvalé smíření.

Je udivující, jak se na tuto dobu hodí ona slova proroka: **Doufali jsme v mír a nepřichází nic dobrého; v čas ozdravení, a hle, přichází zděšení (Jer. 8, 15)... v čas pohody, a hle dostavuje se strach (Jer. 14, 19), čekali jsme světlo, a je tma..., na právo, ale nepřichází, na spásu, ale ta před námi prchá (Is. 59, 9 a 11).** Ačkoliv byly v Evropě před nedávnem složeny zbraně, tak přesto na Blízkém Východě propukají nová válečná nebezpečí; do velkého rozsahu, jak jsme řekli, narůstá nouze a zděšení; nezměrný počet nešťastných, zvláště starců, žen a dětí, se denně stává obětí hladu, nemoci a zpusošení. V zemích, kde nedávno zuřila válka, nijak neutichlo staré nepřátelství; žije dál a znovu se projevuje: buď skrytou formou v politice nebo změnou kurzu v hospodářských a měnových záležitostech; nebo nezakrytě v denním tisku a časopisech; nebo proniká dokonce do oblastí, které podle povahy jim vlastní nemají v sobě nic z takového zatrpklého sváření, jako péče o umění a vědy. Proto nepřátelské chování a pokles úcty nedovolují uklidnění ve veřejném životě národů. Nepřátelství panuje nejen mezi poraženými a vítěznými státy; spíše spolu jednájí nepřátelsky i vítězové navzájem: jedni se cítí utlačováni a vykořisťováni silnějšími, druhí si stěžují, že jsou předmětem nenávisti a zrady slabších. Všechny státy bez výjimky pociťují následky války, nejvíce ovšem poražení; avšak nejsou z toho vyjmuti ani ti, kteří byli ve válce neutrální. Čím dále nedochází k ozdravení, tím nesnesitelnější se stávají den ze dne zla: zvláště když mnohanásobné snahy a společné úvahy státníků o nápravě skončily ještě bezvýsledněji, než se očekávalo. Tak narůstá strach z nových, ještě hrůznějších válek a všechny státy jsou nuceny k válečným přípravám. Přitom se nejen vyčerpávají peněžní prostředky a stravuje síla národa, nýbrž zejména též opomíjí studium nauky víry a náboženský a mravní život upadají do zmatku a nepořádku.

K vnějšímu nepřátelství národů se ale přidružují, což je ještě horší, vnitřní rozvraty, jimiž je ohroženo jak trvání států, tak i lidská společnost jako taková. Na prvním místě je to „**třídní boj**“, který se již jako smrtelný vřed zahrnul do samotného nitra národů a poškozuje obchod, živnost, průmysl, zkrátka všechny zdroje veřejného a soukromého blahobytu. Toto neštěstí se ještě zvyšuje jednak **růstem žádostivosti po hmotných statcích**, na druhé straně tvrdošijným lpěním na jejich údržbě, jako i **touhou po majetku a moci**, což je společné oběma stranám. Proto ono časté zastavování práce, ať již svévolné nebo nucené; odtud veřejná povstání lidu a v jeho důsledku násilná opatření k potlačení: vše k tíži a škodě veřejnosti.

Pak se stává, že strany ve státě podle svých různých pojetí nepřihlíží upřímně ke všeobecnému blahu a aby přitom vzájemně soutěžily. Místo toho slouží jen svým příslušným zájmům a ke zničení ostatních. **Tak lze vidět a předvídat jak získávají převahu spiknutí; jak dochází k úkladům a násilným činům proti občanům a dokonce proti úřadům, jak teror, vyhrožování a veřejná povstání, tak výstřednosti jiné tohoto druhu... A to vše musí působit tím zhoubněji, čím větší je podíl lidu na vládě ve státu, jak je tomu v případě moderních demokratických vládních forem.** Církev sice nezavrhuje tyto vládní formy, právě tak jako nezavrhuje ostatní, když jsou založeny na právu a rozumu; **přesto je ale zřejmé, že mezi všemi jinými jsou právě tyto (demokratické vládní formy) poddajně přístupné špatnostem a nepoctivému jednání stranického systému a (sobeckých) zájmových skupin.**

Je velmi politováníhodné, že tento mor (nepřátelství) pronikl již do nejhlubších kořenů lidské společnosti, tedy až do domácího společenství. Je jisté, že jeho rozvrat začal již před dlouhou dobu; byl ale značně prohlouben válečným neštěstím. Jím byli z rodinné pospolitosti dalekosáhle vytrženi otcové a synové a přispělo se nejrůznějším způsobem ke zkáze mravů. Tak se dnes běžně považuje otcovská autorita za nečestnou; pokrevní pouta jsou podceňována;

panstvo a služebnictvo stojí nepřátelsky proti sobě; sama manželská věrnost je víc než často porušována a opomíjejí se posvátné povinnosti manželů vůči Bohu a lidské společnosti.

Ale jako stav nemoci těla nebo nějaké jeho důležité části nezbytně způsobuje spoluúčast i jeho nejmenších údů, tak musí podobně **i zla, která postihla rodinu a společnost, dopadnout i na jednotlivé lidi. Každý ví, jak velice si stěžují lidé všech věkových skupin a každého postavení na to, že se jich zmocňuje duchovní neklid, jak jsou vzdorovití a náladoví. Rozmáhá se všeobecně velké znechucení nad donucováním k poslušnosti a neschopnost překonávat obtíže a pracovat. Jak dalece se překračují hranice slušného chování a cudnosti, jmenovitě v módě a tanci, lehkomyšlností žen a děvčat.** Ty (a bohatí vůbec) vyvolávají svým vyzývavým přepychem nenávisť chudých a potřebných. Převážně je to tak, že dav trpící nouzí narůstá a umožňuje stálý mohutný přírůstek zástupu revolucionářů.

Převládá tedy místo důvěry a pocitu bezpečí - rostoucí nejistota a hrozivý strach; místo práce a zdatnosti - lenivost a zahálčivost; místo klidného, pevného řádu, který je předpokladem míru - převraty a zmatek ve všech vztazích! Jak vidíme, vážne obchod mezi národy, věda a umění jsou ochromeny. A co je ještě horší: v mnohých vztazích chybí způsob života, který je odpovídající a hodný pro křesťany, a to tak dalece, že lidská společnost je nejen neskonale vzdálena onomu neomezenému pokroku ve všech směrech, jímž se lidé chlubí, nýbrž se spíše zdá, že upadli do nejdivočejšího barbarství.

Ke všem těmto zlům, která jsme připomenuli, přistupují ještě jako vrchol ta, pro **něž čistě smyslově žijící člověk nemá žádné pochopení (2. Kor. 2, 14), která ale musí být započítána k nejtěžším škodám přítomnosti: myslíme tím spoušť v oblasti duchovních a nadpřirozených věcí a záležitostí, neboť s nimi je přece spojen život duší.** A jak můžeme vidět, třeba těchto zel želet tím větší mírou než škod na vnějších statcích, jakou duch přesahuje pomíjivé tělesné věci. Neboť odhlédneme-li od zanedbávání již zmíněných křesťanských povinností - jak silná je společně s Vámi Naše bolest, ctihodní bratři: že tolik chrámů, které válka vydala k profánním účelům, až do dnešního dne nebylo vráceno svému posvátnému účelu, že četné kněžské semináře, které slouží náboženskému vzdělání průvodců a učitelů lidu, a které musely být tehdy zavřeny, dosud ještě nebylo možné znovu otevřít; že téměř všude prořídly řady kněží, když jedni byli najednou vyrváni ze své posvátné služby válkou, druzí byli ztraceni zapomenutím svých svatých povinností a v důsledku vysokého stupně pohoršení a mrzutosti (s nimiž se setkávali); a že proto na mnoha místech **umklo hlásání Božího slova, které je v každém směru nutné k vybudování Těla Kristova (Ef. 4.12).**

Byli pak často naši misionáři z nejdlehlých částí země a vzdálených pohanských míst uprostřed nejpłodnějších misionářských působišť, kde pracně dosáhli úspěchy v náboženství a civilizaci, odvolání domů, aby pomohli nést břímě války - a jak málo z nich se živí a zdraví vrátili na svá dřívější stanoviště. Je sice možné poznat, že ztráty tohoto druhu byly vyváženy určitým dílem velmi dobrými plody. Neboť vyšlo jasněji najevo - právě navzdory obvyklých nepřátelských pomluv - jak hluboce byla v srdcích kleriků zakotvena láska k vlasti a přísné vědomí povinnosti. A dosti často jsme zažili, že mnozí, kteří měli denně na očích krásných příkladů statečnosti a obětavosti příslušníků duchovního stavu, se v chřtánu smrti milosti smířili s knězem a s církví. V tom je právě třeba obdivovat dobrotivost a moudrost Boží, že jedině On dovede obrálit dokonce zlo v dobro.

Tolik o zlech těchto dob. Chceme se teď pokusit odhalit jejich příčiny a zjistit z čeho pramení. Něčeho toho jsme se již na příslušném místě lehce dotkli.

V podstatě se nám zdá, jako bychom slyšeli božského Utěšitele a lékaře lidských nedostatků opakovat slova: **veškeré toto zlo pochází z nitra** (Mar. 7, 23).

Je pravdou, že mezi válčícími stranami byl slavnostně uzavřen mír; avšak ten byl podepsán ve veřejných dokumentech a nebyl zapsán do srdcí lidí: tam žije dosud duch války a odtud se nebezpečným způsobem denně stále více rozlévá do státního soužití. Bohužel příliš dlouho slavilo všude vítězství právo síly a smysl pro mírnost a soucitné milosrdenství (který je od přirozenosti vštípen lidem a jenž křesťanský zákon zdokonalil) - ten tím byl postupně přehlušen. A tato obnova míru, k níž došlo víc na oko než ve skutečnosti, nepodpořila opravdově znovuoživení onoho smyslu. Za takových okolností se denní zvyk závistí a nepřejícnosti stal u většiny lidí již naléhající součástí jejich bytí: vládne onen zaslepující zákon, na nějž si stěžuje apoštol Pavel, že v jeho údech bojuje proti zákonu ducha. Proto se stále častěji stává, že se člověk člověku nejeví podle Krislova příkazu jako bratr, nýbrž jako cizí a nepřítel. **Ani sám pojem důstojnosti lidské osoby nedochází ocenění a bývá považován za nic; převládá pouze moc a početní většina. Jedni se snaží potlačovat druhé, aby se, jak mohou, jenom zmocnili statků tohoto života. Neboť nic není mezi lidmi všeobecněji rozšířeno, než nedbat věčných dober, které Kristus svou církev neustále všem přislubuje, a nenasytně usilovat o dosažení vratkých a pomíjivých věcí.**

Vnější dobra pak sebou přináší, že neuspořádaná touha po nich vyvolává zla všeho druhu: zvláště zvrácenost charakteru a mravů a také nesvornost. Neboť na jedné straně jsou ona dobra sama o sobě nevýznamná a přízemní, a proto nemohou uspokojit duši člověka: neboť stvořen Bohem a určen k věčné radosti ve slávě Boží, musí člověk nutně vždy žít ve starostech a neklidu, dokud nedosáhne pokoje v náručí Boží.

Na druhé straně jsou ona dobra velmi úzce ohraničena a omezena: a přesto obohacují všechny, aniž by jich ubývalo. Z toho tedy vyplývá - pozemská dobra nemohou ani rovnoměrně uspokojit všechny lidi, ani plně nasytit jakéhokoliv člověka. Proto se musí nutně stávat příčinou rozbrojů a zármutku a nejsou vpravdě ničím jiným než **marnost nad marnost ... a trápení ducha** (Kaz. 1, 14 a 2), jak je označil Šalamoun, nejmoudřejší ze všech, podle vlastní zkušenosti. Se společností lidí se to zde má přesně tak jako s jedinci. **Odkud vlastně pochází války a rozbroje mezi vámi?** - tak se ptá apoštol Jakub, **odkud jinud než z vašich zlých žádostí?** (Jak. 4, 1).

Není myslitelné zhoubnější neštěstí, než je žádost těla, to je mocná žádostivost po smyslových radostech. Způsobuje, že nejen rodiny, nýbrž i státy samy upadají do nepokojů. **Ze žádosti očí**, to je z mocné touhy po majetku, povstávají ony hořké třídní boje mezi stavy, z nichž každý přehnaně slouží svým vlastním zájmům. **Pýcha života** oproti tomu, to je snaha svévolně vládnout nad všemi ostatními: svádí politické strany, aby podle zvyku mezi sebou bezohledně bojovaly, takže se nezastaví ani před zločinem na majestátu, ani před velezradou a dokonce ani před vraždou vlastní vlasti.

Právě tomuto nespořádanému dychtění, které se skrývá pod pláštěm lásky k vlasti a starosti veřejné blaho, nutno připsal k tíži, že mezi národy vznikají nepřátelské postoje a sočení. I když tato láska k vlasti a k vlastnímu národu může být nemalým pramenem ctností a velkých činů, jestliže jsou totiž řízeny zákonem Kristovým, stavá se to přesto základním zdrojem mnohých zel a bezpráví, když překročí hranice práva a spravedlnosti a vystupňuje se k bezmezné lásce k národu. Kdo se proto k tomu nechá strhnout, zapomíná ve skutečnosti nejen na to, že všechny národy jsou části lidské rodiny a musí proto mezi sebou udržovat bratrské soužití, i ostatní národy mají právo na život a prospívání, ale i na toto: že není ani dovoleno ani prospěšné oddělovat potřebnost a užitečnost od morálky. **Neboť spravedlnost vyvyšuje národy, hřích však zubožuje národ** (Přísl. 14, 34). I kdyby takový zisk a užitek (na úkor ostatních) byl vydobyt pro rodinu, pro společnost nebo stát, a lidem se zdál úctyhodný a velkolepý, **nebude mít žádného trvání a přinese sebou strach před pádem a zánikem**. Na to upozorňuje moudrý Augustin: nestálou radostí je třpyt číše: je třeba se obávat jejího nenadálého hrozivého roztříštění (sv. Augustin, De Civitate Dei 4, 3)

Protože není žádný mír, ten je ale dnes k vyléčení tolika zel společnou touhou, musíme to, co jsme dosud napsali, promyslet ještě hlouběji.

Neboť již dlouho před tím, než začala v Evropě zuřit válka, a nabývala neustále na účinnosti hlavní příčina vzniku tak velkých zel, kdyby byli všichni dovedli rozpoznat znamení času, pak by jistě byli schopni zamezit a odstranit nestvůrnost válečného střetnutí. Kdo nezná slovo Písma: **kdo opouští Hospodina, zhynou** (Is. 1, 28) a nejvyšší závažná slova Ježíšova, Vykupitele a Utěšitele lidstva: **beze mne nemůžete nic činit** (Jan 15,5), jako i: **kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje** (Luk. 11, 23).

Tyto rozhodující výroky Boží se potvrdily ve všech dobách: dnes se ale jejich naplnění jeví Naším očím obzvlášť jasně. Protože se lidé ničemně odvrátili od Boha a Ježíše Krista: proto upadli z dřívějšího šťastného stavu věcí do této spleli zla; a právě proto je veškeré jejich činorodé snažení o nápravu škod a zachování všeho toho, co z mnoha ruin ještě zůstalo, postiženo naprostou bezúspěšností. Bůh a Ježíš Kristus byli odstraněni ze zákonodárství a státovědy, a ty již nejsou odvozovány od Boha, nýbrž z lidské aulority. Takto se stalo, že zákony byly zbaveny pravého a účinného utvrzení jako i odvrženy od nejvyšších základů práva a spravedlnosti: tyto základy uznávali sami předkřesťanští filozofové, jako Cicero, za jediné a výlučně obsažené ve věčném zákoně Boha. K tomu ještě přistupuje, **že byly podkopány základy autority** jako takové, neboť když se odstranil Původce a Pán z cesty, **odpadl důvod** k tomu, **proč jedni mají právo poroučet, druzí však pouze povinnost poslouchat**. Tím vším musela být rozvrácena celá lidská společnost. Nebyla již pevně nesena žádnou oporou a pomocí, stala se místem střetu stran o vládu a panování: těm **však přitom jde již jen o vlastní prospěch a ne o blaho vlasti**.

Právě tak se stanovilo, že Bůh a Kristus není první hlavou rodiny; manželství bylo vykázáno na místo jedné z mnoha čistě občanských smluv: **Kristus však učinil manželství velkou svátostí** (Ef.5, 32) a chtěl, aby bylo svatým (nedotknutelným) a posvěcujícím obrazem nerozlučného spojení Jeho samého s církví. V důsledku toho dochází mezi lidem všeobecně k zatemnění pojmu víry v Boha a k otupení úcty k Němu. **Tím církev naplňovala zárodečnou buňku společnosti, kterou byla rodina. Domácí řád a domácí mír jsou narušeny. Jednota a pevnost**

rodiny jsou den ode dne více otřeseny. Posvátnost manželství je stále častěji znesvěcována a poskvřňována nápirem nečistých žádostí a ztrácí úctu usmrcující touhou po nejopovrženějších nižších věcech. Tak jsou poskvřňovány zdroje samého života, jak rodiny, tak i národy.

Nakonec byl Bůh a Kristus vyhoštěn z výchovy mládeže. Nutný důsledek toho byl, že se školy staly nejen nenáboženské, nýbrž náboženství bylo ve školách postupně otevřeně nebo tajně potíráno. Děti musely nabýt přesvědčení, že Bůh a náboženství jsou v životě asi tolik, jako zbytečné. Neslyšely o nich vůbec nic nebo přednášet a mluvit o nich slovy plnými opovržení. Byl-li ale takto odstraněn Bůh a Boží zákon z vyučování, jak potom uchráníme duše mladistvých před zlem a jak si budou moci zachovat mravně dobrý, beztravný způsob života? A jak chceme zároveň vychovat pro rodiny a stál charakterní muže, milující pořádek a mír, kteří jsou schopní a použitelní k podpoře všeobecného blaha?

Jestliže jsou ale jednou promrhána pravidla křesťanské moudrosti, pak se nemusíme divit, že všude vzešly zárodky nesvornosti a propukla nejvyšší hanebná válka, která svou krvavou násilnou činností ještě více vyhrotila nenávisť mezi národy a dokonce mezi občany, místo aby se udusila únavou.

Až dosud jsme se, bratři, zmínili krátce o příčinách zla, jimiž je lidská společnost nemocná. Nyní je třeba nalézt účinné léčivé prostředky pro společnost, přiměřené její podstatě.

Nejprve a především je nezbytné, aby opět nastal mír v lidských srdcích. Co nám pomůže vnější zdání míru, které nařizuje a stanovuje určitou zdvořilost ve vzájemných stycích? Potřebujeme mír takového druhu, který proniká duše a přináší uklidnění lidských srdcí a naklání je blahovůli vůči ostatním. Takový mír je ale jen mír Kristův. A pokoj Kristův ať vládne ve vašich srdcích (Kol. 3,15). Tento pokoj nemůže nastat jinak, On sám jej dává svým (Jan 14, 27), neboť jak Bůh vidí do nitra srdcí (1. Král. 16, 7) a vládne v duších. Ostatně Kristus může tento pokoj nazvat svým pokojem: neboť jej sám jako první oznámil lidem: vy všichni buďte bratry (Mat. 23, 8). Dal lidem zákon vzájemné lásky a shovívavé trpělivosti, který zároveň zpečetil svou krví: to je přikázání: abyste se navzájem milovali, jako jsem já miloval vás (Jan 15, 12)... neste břemena jeden druhého, a tak naplníte zákon Kristův! (Gal. 6, 2).

Z toho jasně vyplývá, že pravý Kristův mír se nemůže odchýlit od pravidla spravedlnosti: jednak proto, že On je Bohem, který soudí spravedlivě (Žalm 9, 5), na druhé straně pak proto, že dílem spravedlnosti je pokoj (Is. 32, 17). Ten totiž nemůže spočívat v pouhé tvrdé a současně železné spravedlnosti, nýbrž musí být mírně ovládnán nemenší láskou, která jako ctnost podle své povahy je schopná smířovat lidi s lidmi. Takové povahy je pokoj, který přinesl lidem Kristus. Právě tento pokoj má na mysli apoštol Pavel, když výslovně říká: On sám je náš pokoj. Neboť jako Kristus ve svém těle učinil spravedlnosti Boží zadosť skrze smrt kříže, zničil skrze sebe nepřátelství ... a zjednal pokoj (Ef. 2, 14 n.), a všechny a všechno v sobě opět smířil s Bohem. V tomto vykupitelském díle Kristově spatřuje a poznává Pavel ani ne tak dílo spravedlnosti, jímž je v první řadě, nýbrž především božské dílo smíření a lásky. Neboť Bůh skrze Krista smířil svět se sebou (2. Kor. 5, 19). Tak Bůh miloval svět, že vydal svého jednorozného Syna (Jan 3, 16).

O tomto předmětu píše jako vždy nepřiměřeněji andělský Učitel, když říká: pravý, skutečný

pokoj je spíše věcí lásky než spravedlnosti, neboť spravedlnost by musela odstranit z cesty překážky pokoje, jako porušení práva a škody. Proti tomu pokoj jako takový je vlastně zvláštním úkonem lásky (sv. Tomáš Akv. S.Th. 2, 2, q. 29, a. 3, ad 3).

A tento pokoj Kristův, který má svůj původ lásce, a který v podstatě panuje v duši, na ten se hodí slova apoštola o království Božím, které skrze lásku vládne duším: království Boží nespočívá v jídle a pití (Řím. 14, 17). Jinými slovy: pokoj Boží se nesyťí pomíjivými věcmi, nýbrž duchovními a věčnými dobry, jejichž vyšší postavení a přednostenství zjevil světu sám Kristus a neustále lidem doporučoval - **co prospěje člověku i kdyby celý svět získal, avšak na duši utrpěl škody? Nebo jakou výměnu dá člověk za svůj život (věčný)? (Mat. 16, 26). A učil dále, jakou stálost a vytrvalost má křesťan mít: nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabít nemohou, ale bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratit do pekla (Mat. 10, 28; Luk. 12, 14).**

Kdo chce požívat tohoto pokoje, nemusí proto od sebe odvrhovat statky tohoto života. Spíše přece Kristus sám i tyto mu přislíbil jako návdavek: **hledejte nejprv království Boží a jeho spravedlnost a toto všechno vám bude přidáno.** (Mat. 6, 33; Luk. 12, 31). Ale platí: **pokoj Boží převyšuje všechno pomýšlení** (Fil. 4, 7) a právě proto ovládá slepé žádostivosti a vyhýbá se sporům a rozepřím, které nezbytné dychtění po majetku vyvolává.

Jestliže tedy síla ctnosti spoutává lakotu a zištnost a duchovním dobrům navrácí čestné místo, jim příslušející, pak z toho vzejde tento užitek: křesťanský pokoj přispěje k čistotě mravů a nechá viditelně vystoupit důstojnosti lidské osoby. Člověk je přece vykoupen Kristem skrze jeho krev, přijat nebeským Otcem za dítě a posvěcen bratrským blízkým vztahem se samým Kristem. Modlitby (církve) a svátosti působí, že se bude podílet na milosti a obdrží účast na božské přirozenosti, aby dospěl v odměnu za dobře strávený život k požívání velebnosti Boží.

Jak jsme již výše ukázali, je třeba hledat příčinu rozbouřených poměrů, v nichž žijeme, v tom, že se silně zmenšila úcta k právu a nedbá se náležitě vrchnostenské moci. To plyne bez pochyb z toho, že jsme se rozhodli popírat, **že právo a vrchnostenská moc pochází od Boha, Stvořitele a Zachovatele světa.** I tento nepořádek odstraňuje křesťanský pokoj: neboť ten jako pokoj Boží přikazuje zachování řádu, zákona a moci představených. Tak učí Písmo sv.: **Zachovejte v pokoji dobré mravy (Eccl⁽¹⁾ 41, 17). Hojný pokoj mají ti, kteří milují Tvůj zákon, Pane (Ž 118, 164). Kdo si váží příkazu, žije v pokoji (Přisl. 13, 13).** Náš Pán neřekl pouze dávejte císaři, co je císařovo (Mat. 22, 21), nýbrž prohlásil, že je třeba i v Pilátovi vidět moc, která mu byla dána shůry (Jan 19, 11). Prikázal svým učedníkům, aby poslouchali farizeje a zákoníky, kteří sedí na stoličce Mojžíšově (Mar. 23, 2). A jak je také obdivuhodné, jak sám dbal otcovské autority v domácím životě, neboť se příkladně a ochotně podřídil Josefu a Marii! Tak mohli apoštolové hlásat jeho jménem slavnostně zákon: každý buď poddán nadřazeným vrchnostem, neboť není vrchnosti, leda od Boha (Řim. 13, 1).

Všimněme si teď jaká jsou ustanovení a příkazy Kristovy o důstojnosti lidské osoby, o řádných mravech, o povinnosti poslušnosti, o Božském řádu lidské společnosti, o svátosti manželství a o nedotknutelnosti křesťanské rodiny. Tyto a ještě jiné pravdy víry, které Kristus přinesl sebou na zem, svěřil jen své církvi; slíbil jí k tomu slavnostně své trvalé přispění a svou přítomnost a dal jí za úkol, aby je jako neomylná učitelka hlásala všem národům až do konce časů. Každému je z toho ihned jasné, v čem spočívá přispění katolické církve k pokojnému stavu světu a jak

významná tato pomoc může a musí být.

Jako **jediná** Bohem ustanovená vykladatelka a zachovatelka uvedených pravd a příkazů má církev jako jediná pravé a nevyčerpatelné poslání a schopnost odstranit z rodiny a občanské společnosti poskvrnu „materialismu“, který zde napáchal tolik škod; zároveň tam má přivést k uznání, lépe než filosofie, křesťanské nauky o duchu a o nesmrtelnosti lidské duše; a má spojit všechny třídy a celý národ ve smýšlení upřímné blahovůle a v jakési přátelskosti (srv. sv. Augustin, De mor. Eccl. cath. 1, 30); má chránit každého člověka jako jednotlivce v jeho důstojnosti, zachovat jeho právo a pozdvihnout ho až k výšinám samého Boha; má konečně zlepšit a zušlechtit mravy v soukromém i veřejném životě a posvátným zřízením způsobit, aby bylo vše dokonale podřízeno Bohu, **kteřý čte v srdcích** (1. Král 16, 7) a ta byla v hloubi utvářena podle Jeho zákonů a nauk. Jestliže jsou tímto vědomím povinnosti naplněny všechny lidské duše, ať již poddaných nebo panujících, a také veřejné zřízení státní společnosti: pak **je Kristus vším a ve všech** (Kol. 3, 11).

Církev má jako jediná moc pravdy a v síle Kristově dovede správně vzdělávat duše lidí. Proto také **jen ona sama je schopna nastolit pravý Kristův pokoj** nejen pro přítomnost, nýbrž upevnit jej i pro budoucí časy tím, že odvrátí nebezpečí válek, jak jsme se zmiňovali. Neboť církev učí jako jediná mocí Božského poslání povinnostem všech lidí: aby celé jejich jednání a srozumění, jak soukromé, tak veřejné, osobní právě tak jako společenské, bylo upraveno podle věčného zákona Božího. Ostatně má to, co se týká blaha a utrpení velkého počtu, mnohem větší důležitost.

Jestliže tedy obce a státy si vytýčí jako svatou povinnost poslechnout ve svém politickém životě vnitřně i navenek příkázání Kristových, pak jen tak budou ve své oblasti požívat dobra pozeňnaného pokoje a těšit se vzájemné bezpečnosti; sporné otázky, k nimž případně dojde, budou řešit pokojnou cestou.

Je jisté, že bylo do dnešního dne mnoho pokusů tohoto druhu; ale nemělo to ovšem žádný či jen malý úspěch - jmenovitě v záležitostech, které jsou předmětem vzájemných hořkých sporů mezi národy.

Není žádné lidské zřízení, které by mohlo zavázat všechny národy zákoníkem nějak přiměřeným naší době. Takový měl ve středověku onen pravý „svaz národů“, který byl uskutečněn ve společenství křesťanských národů. Mohlo-li i zde docházet ve skutečnosti k častému porušování práv, přesto zůstávala nedotčena posvátnost práva a poskytovala jisté měřítko, podle kterého byly národy souzeny.

Existuje ale ještě nyní Božské zřízení, které je schopno chránit posvátná práva národů; zřízení, které proniká do všech národů a přece všechny národy přesahuje, a které je vybaveno nejvyšší autoritou a je úctyhodné náplní svého učitelského úřadu - církev Kristova. Ona jako jediná se ukazuje na výšině tak významné úlohy: jak svým Božským posláním, tak i svým bytím a zřízením, jako i tak významnou vážeností ve všech dobách. Ani bouře války nezlomily její lesk nýbrž spíše podivuhodně zvýšily.

Z toho vyplývá, že pokoj v pravém smyslu - totiž nejvyšší žádoucí pokoj Kristův - nikdy nemůže nastat, jestliže nebudou všemi věrně zachovávány Kristovy nauky, příkázání a normy a sice v

zásadách veřejného a soukromého života. **Má-li být lidská společnost správně uspořádána, musí církev splnit své Božské poslání a zachovat všechna práva Boha nad jednotlivými lidmi i nad lidskou společností.**

V tom totiž spočívá, krátce řečeno, království Kristovo. Ježíš Kristus zde vládne jako král nejprve v nitru jednotlivých lidí skrze svou nauku; vládne v duších skrze lásku; vládne v celém životě lidí zachováváním Jeho zákona a napodobováním Jeho způsobu jednání.

Kristus vládne jako král rovněž ve společnosti rodiny, když je založena na svátosti křesťanského manželství a má neporušené trvání jako posvátná věc; kde otcovská autorita představuje otcovství Boha, jemuž vděčí původem a jménem; kde děti napodobují poslušnost hochu Ježíše a kde celý život nese známky svatosti nazaretské rodiny.

Kristus vládne jako král ve státní společnosti: když je v ní Bohu prokazována nejvyšší čest; když odvozuje od Boha původ své autority a všech práv, takže nedochází ani k zániku přísné normy pro moc poroučet, ani povinnost a důstojnost poslušnosti; když dále církev ve státech zaujímá onen stupeň důstojnosti, na nějž byla svým původcem postavena. Neboť jako „dokonalá společnost“, učitelka a vůdkyně ostatních společností - ne jako by církev zasahovala do jejich práv (tyto společnosti jsou každá na svém místě správné a dobré), nýbrž aby je zdokonalila, tak jako milost zdokonaluje přirozenost. Takto se tyto společnosti stanou pro lidi jednak mocnou podporou v úsilí i o dosažení jejich nejvyššího cíle, jímž je věčná blaženost a na druhé straně bude podpořen a zajištěn sám pozemský šťastný život občanů.

Tím je jasné, že neexistuje žádný Kristův pokoj, než v království Kristově. A nemůžeme usilovat o posílení míru účinněji, než když znovu nastolíme Kristovo království.

Když proto papež Pius X. výslovně naléhal na to, aby bylo „vše obnoveno v Kristu“, pak tím jakoby z Božského vnuknutí vytýčil cestu dílu **obnovy pokoje**, což si pak předsevzal za úkol Benedikt XV. Chceme tento dvojité program obou Našich předchůdců vzájemně spojit a všemi silami usilovat o toto: „pokoj Kristův v království Kristově“; Přitom vkládáme všechnu Naši důvěru v milost Boží, Boha, který Nám přislíbil svou ustavičnou pomoc právě při předání této svrchované moci, spojené s Naším úřadem.

V této věci očekáváme podporu všech dobrých (lidí). Zvláště ale vychází Naše výzva k Vám, ctihodní bratři; Vás přece Kristus sám povolal, náš vůdce a hlava, který Nám svěřil péči o celé stáde, abyste se zvláštním způsobem podíleli na Našich velkých starostech: Vás přece ustanovil Duch svatý, abyste spravovali církev Boží (Skut. 20, 28); Vy jste obzvlášť pověřeni službou smíření, vy jste Kristovy poslové (2. Kor. 5, 18 a 20); Vy máte podíl na Božském učitelském úřadě a jste správci tajemství (1. Kor. 4, 1). Z toho důvodu jste nazváni solí země a světlem světa (Mat. 5, 14), učiteli a otci křesťanských národů, upřímnými vzory pro Vaše stáde (I. Petr 5, 3); Vy budete označeni za velké v království nebeském (Mat. 5, 19); Vy jste zároveň zlatými sponami, které spojují a vážou celé Tělo Kristovo (Ef. 4, 15 a 16); tímto Tělem Kristovým není nic jiného než církev, která je vybudována na neotřesitelné skále (Petrově).

Podali jste Nám před nedávnem nový důkaz Vaší neúnavné horlivosti, když jste se na začátku zmíněného římského eucharistického kongresu a oslav třistaletého výročí založení Kongregace pro šíření víry v takovém počtu ze všech zemských okrsků shromáždili ve svatém městě u hrobu

apoštolů. Toto shromáždění biskupů, které bylo velkolepé svým leskem a vážností, přivedlo Nás na myšlenku svolat v příhodný čas právě do tohoto mčsta, hlavního v katolickém světě, podobné shromáždění za tím účelem, aby se vzhledem k narušeným vztahům po takovém převratu v lidské společnosti našla správná pomoc. Blížící se posvátné léto se Nám zdálo být šťastným znamením, které Nás posiluje v naději ohledně této záležitosti.

Neodvažujeme se však v současný okamžik přikročit k opětnému svolání ekumenického koncilu, který, jak si jistě pamatujeme z mládí, byl zahájen papežem Piem IX., ale dovedl do konce jen jednu část, i když velice významnou. Raději však počkáme a jako slavný vůdce Izraelitů se budeme modlit, aby dobrotivý a milosrdný Bůh Nám dal jasněji poznat úradek své vůle (Soud. 6, 17).

Ostatně známe velmi dobře Vaši horlivost a obětavou činnost, která si nadevše zasluhuje chválu a která nepotřebuje, aby byla pobízena. Přesto Nám svědomí Našeho Apoštolského úřadu připomíná a Naše otcovská starostlivost, která zahrnuje všechny, nabádá, ba přímo Nás nutí, abychom rozdmýchali oheň horlivosti, který Vás stravuje k ještě k jasnějšímu žáru. To bude mít zajisté jako výsledek, že budete odhodláni k obětavosti, která by denně ještě více vzrůstala, pásti onu část Kristova stáda, jehož dohled a ochrana je svěřena jednomu každému z Vás.

Jak mnohá, jak nádherná a jak vhodná díla pro klérus u laiky byla navržena a potvrzena Našimi předchůdci a Vámi, moudře vymyšlena, šťastně započata též úspěšně naplněna. Jejich zdar znamenal za daných okolností zvláštní Vaši zásluhou. Jejich ohlas se rozšířil ústy lidu, částečně spisy a posílen též jinými svědectvími. Dověděli jsme se o tom jednak takto a částečně soukromými zprávami, které jste Nám podali Vy sami i mnohé jiné osoby. A děkovali jsme z celého srdce nesmrtelnému Bohu, jak jen jsme byli schopni. Mezi jiným bychom se chtěli zmínit výslovně o těch četných podnicích, které se týkaly nejvyšším způsobem šíření nauky víry, jako i podpory ctností a svatosti duší, rovněž tak zbožná sdružení kléru a laiků, zvaná „Piae Uniones“, k rozvoji a podpoře misí mezi pohany - za účelem šíření království Kristova, našeho Boha a přinést divokým národům časné i věčné štěstí a spásu, potom četná sdružení mládeže, která vzrostla počtem a která v dětské lásce k Nejsvětější Panně Marii a zvláště k nejsvětější Eucharistii chvályhodně spojují neobvyklou péči o život víry, o čistotu a o vzájemnou bratrskou blahovůli a konečně sdružení pro muže a ženy, zvláště eucharistická, jež si vzala za cíl častější a slavnější uctívání Nejsvětější Svátosti: snaží se toho dosáhnout mezi jiným nádhernými a velkolepými eucharistickými průvody městem, pořádáním skvělých a slavnostně konaných kongresů - místních, národních nebo dokonce mezinárodních, kde jsou přítomni skrze své zástupce téměř všechny národy a jsou spolu podivuhodně spojeni v jednotě víry, klanění, modlitby a v radosti z nebeských darů.

Daru této zbožnosti připisujeme také nápadné posílení apoštolského ducha proti dřívějšímu. Máme tím na mysli žhoucí horlivost, která se zavazuje především neustávající modlitbou a příkladným životem, pak mluveným i psaným slovem, prospívajícímu pravdě a dobru, jako i jinými díly lásky a pomoci, aby se v duších jednotlivých lidí, ale i v rodinách a ve státě obnovila úcta a poslušné podřízení, jímž jsme povinni Božskému Srdci Krista Krále. Stejný cíl sleduje „dobrý boj“ zároveň za oltář a rodinu. Tento boj, který má být veden na mnoha frontách za práva náboženského a domácího společenství, církve a rodiny, která obě mají svůj původ od Boha a z přirozeného řádu, na výchovu dětí. Sem konečně patří souhrn všeho zřízení, snah a činnosti, které se nabízí pod názvem „katolická akce“, která je Nám obzvlášť drahá.

Tato díla a jiná podobná ve velkém počtu - trvalo by dlouho, zmínit se o nich jednotlivě - musí být nejen trvale zachována, nýbrž každým dnem rozvíjena a obohacována novými doplňky, jak to vyžaduje příslušná situace a poměry mezi lidmi. I když se může tento úkol zdát klerikům a zástupcům věřících snad svízelný a těžký: je nepochybně nezbytný a patří k hlavním povinnostem posvátného pastýřského úřadu křesťanského života. To znamená a z toho vyplývá - s tak přesvědčivou jasností, že není třeba bližšího výkladu - jak pevně jsou spojena všechna tato díla vzájemně propojena a jak nerozlučně jsou spjata s toužebným znovunastolením království Krista a s obnovou onoho pokoje, který je vlastní jen tomuto jedinému království. „Pokoj Kristův v Království Kristově”.

Naším diecézním kněžím vyříd'te od Nás, ctihodní bratři, toto poselství: jako svědky, dlouholeté neúnavné spolupracovníky ve všech námáhách a těžkostech o stádce Kristovo, oceňujeme ze všech nejvíce ty, a budeme tak činit i nadále, kteří pracují s odvážnou velkodušností při plnění své namáhavé úlohy, jako i s vytrvalou pílí v odkrývání nových cest k překonání nových potíží, které sebou přináší změny doby. Ti jsou s Námi spojeni tím vnitřním poutem jednoty a buďme jim nápomocni tím větší otcovskou blahovůlí, čím ochotněji a úžeji jsou spojeni jak svatostí života, tak nenarušitelnou poslušností s pastýři (církve) - tedy zároveň s Kristem samým - jako vůdci a mistry nauky.

Jak velice ale při uskutečňování Našich záměrů a předsevzetí spoléháme na diecézní klérus, o tom Vám, ctihodní bratři, nemusíme dlouho mluvit. Neboť víte přesně, co znamená pro zkrášlení vlastního domu a pro rozšíření království Božího navenek. Členové řádů zachovávají nejen povinnosti, které jim ukládá povolání, nýbrž i rady a cvičí se v nich. Ať již působí jako rozjímavé řády v posvátném stínu kláštera nebo jako činné řády v široké veřejnosti: představují svým životem viditelně obraz křesťanské dokonalosti; zároveň se upřímně zasvěcují všeobecnému blahu a vzdávají se radostně každého pozemského vlastnictví a příjemností, aby se tím bohatší měrou podíleli na duchovních dobrech. Tak dávají těm, kteří věří v Krista, a mají stále na očích jejich příklad, podnět k usilování o vyšší věci. Dosahují toho snadno, jelikož k tomu přispívá vykonávání všech nádherných křesťanských děl dobročinnosti na poli tělesného i duchovního milosrdenství. Doklady křesťanských dějin dosvědčují, že puzeni Božskou láskou zašli tak daleko, že při hlásání evangelia vydali za spásu duší svůj život, a tak svou vlastní smrtí rozšířili království Kristovo, pěstovali jednotu víry a křesťanské lásky.

Duším křesťanů připomeňte: když s Vámi a s Vaším klérem jako s rádci a průvodci upřímně spolupracují, aby veřejně i soukromě vtiskovali poznání a lásku Kristovu, pak jsou plně hodni, abychom je pozdravili jako vyvolené pokolení, královské kněžstvo, svatý národ, lid, který patří Bohu (I. Petr 2, 9). Jejich zcela úzké sjednocení s Námi a s Kristem je podmínkou, aby svou horlivou činností k rozšíření a obnově království Božího se zasloužili přispět nejlepším způsobem ke znovunastolení pokoje mezi lidmi. V království Kristově totiž vládne a skvěje se pravý druh rovnosti a práva; neboť zde mají všichni stejnou důstojnost, když všichni jsou společně zušlechtěni drahocennou Krví Kristovou. Ti však, kteří jsou představení druhých, sami musí napodobovat příklad Krista Pána; jsou správci společných statků a jsou pak právem a skutečně se stávají služebníky všech sluhů Božích, v první řadě slabých a zbavených všech prostředků.

Zde je třeba poznamenat, že tytéž sociální převraty, které buď podnítily nebo posílily nezbytnost pomocníků pro církevní působení tohoto druhu, vyvolaly pro nezkušené tak nová

nebezpečí, kterých není málo ani nejsou malá. Sotva násilně skončila hanebná a ostudná válka, rozpoutala se ve státech **agitace politických stran. Bezuzdné vášně a zvrácené názory pronikly natolik ducha a duše lidí, že je dnes třeba se obávat, aby se nezkazili zhoubným vlivem smutných omylů právě ti nejlepší z křesťanů a kněží.**

Neboť jak veliký je počet těch, kteří se hlásí ke katolické nauce, kteří berou ohled na autoritu státu a jemu povinnou poslušnost; nebo právo na majetek, na práva a povinnosti zemědělců a řemeslníků, na vztahy mezi státy, na poměr dělníků a zaměstnavatelů, na vzájemné vztahy mezi církevní a státní mocí, na práva Svaté stolice a římského papeže a výsady biskupů, nebo konečně na práva Krista Stvořitele, Vykupitele a Pána nad jednotlivými lidmi a nad všemi národy? Když totiž pozorujeme jejich projevy, spisy a celý způsob života, chovají se sotva jinak, než jakoby tak často potvrzené nauky a předpisy papežů, jmenovitě Lva XIII., Pia X. a Benedikta XV. ztratily svou původní sílu (příkaznosti) a pevnost, nebo se zmenšila jejich platnost a vážnost. Lze v tom poznat nový druh „**modernismu**“: **modernismu v mravouce, v právu a v sociální oblasti. Současně s modernismem v nauce víry zavrhneme důrazně i tento.**

Musíme si proto znovu připomenout ony nauky, o kterých jsme se zmínili, a musí být ve všech duších rozdmýchán stejný žár víry a oheň Božské lásky. Jedině tím může být otevřeno pochopení pro smysl a význam oněch nauk a dosaženo dodržování oněch příkazů. Chceme, aby se to provádělo při křesťanské výchově mládeže, především a za prvé u té mládeže, která naštěstí dorůstá pro doplnění řad kléru. Kéž by právě tato mládež nebyla zasažena pochybnostmi nesmírného rozvratu všech vztahů a v tomlo zmatení všech názorů a postojů, a aby se - jak říká apoštol - **nenechala zmítat a hnát do služeb bludu každým větrem učení, majícího původ v lidském podvodu a vychytralosti** (Ef. 4, 14).

Při pohledu s výše Apoštolské stolice, ctihodní bratři, ukazují se Našemu zraku mnozí, kteří ani teď ještě Krista buď vůbec neznají nebo kteří nepřijímají celou nezkrácenou nauku nebo kteří se nedrží pevně církevní jednoty, jak si ji On přál. Ti všichni ještě nejsou z tohoto ovčince, pro který byli Bohem určeni. Vzhledem k tomu nemůže zástupce věčného Pastýře opomenout, hořic stejnou horlivostí, aby nepoužil stejná slova jako On, která jsou zcela krátká, ale plná lásky a milostivého slitování: **i tyto ovce musím přivést (Jan 10, 16)**. A kéž by Bůh dal - tak prosíme, naléhavě svorně s Vámi, ctihodní bratři, a se všemi křesťany - abychom co nejdříve mohli a směli prožít naplnění nejuvšší láskyplného zaslíbení Božského Srdce.

Jako šťastná předznamenání této náboženské jednoty se jeví ona pozoruhodná skutečnost, která je Vám známá a která patří k nedávné minulosti. Přišla pro všechny tak nečekaně a byla pro některé snad nepotěšitelná; pro Nás však a jistě i pro Vás nejvyšší rozradostňující: většina knížat a vůdců téměř všech národů měla vůli, jako by spolu soutěžili, pohnuti zároveň stejnou touhou po míru, s tímto Apoštolským stolcem opět obnovit staré přátelství nebo prvně navázat diplomatické spojení s ním. Měli jsme důvod radovat se z toho: nejen pro zvýšení vlivu církve, nýbrž i pro růst vážnosti jejího blahodárného působení, a protože všichni poznali její jedinečnou podivuhodnou sílu, s níž tato jedna církev Boží je schopna zjednat lidské společnosti každé štěstí a zdar, i státní a pozemské.

Je sice z moci Božského pověření zaměřena přímo jen na duchovní, nepomíjející dobra. Jelikož ale všechna dobra jsou vzájemně spojena a stojí spolu ve spořádané souvislosti, tak pomáhá církev i pozemskému štěstí a úspěchu jak jednotlivých lidí, tak i lidské společnosti v takové míře,

že by pro to nemohla vykonat více, kdyby toto bylo jediným účelem jejího založení.

I když církev nepovažuje za prospěšné (lat. nefas), zabývat se a vměšovat se do řízení a vedení světských záležitostí a zvláště politických bez rozumného důvodu, tak přesto trvá z moci svého vlastního přednostního práva na tom, aby si tato státní moc nebrala záminku: ať již by vždy jakkoliv odporovala oněm vyšším dobrům, na nichž spočívá věčná spása lidí; ať již v úmyslu tyto potlačit nespravedlivými zákony a nařízeními, nebo pohřbít Božské zřízení církve samé, nebo pošlapat vůbec nohama svaté Boží zákony ve veřejném a státním společenství lidí.

Náš velmi pohřešovaný předchůdce Benedikt XV., jehož jsme již častěji vzpomenuli v tomto dopise, prohlásil otevřeně a neoblomně při své poslední promluvě, kterou měl 21. listopadu minulého roku ohledně uspořádání záležitostí církví a státem to, co se stejným úmyslem a týmiž slovy prohlašujeme a úředně potvrzujeme i my sami: **nikdy a nikde nestrpíme, aby v takových smlouvách bylo přijato ustanovení, které odporuje důstojnosti a svobodě církve, neboť je pro šťastný zdar občanského soužití nejvyšší důležité, zvláště v těchto dnech, aby církev zůstala vůči zásahu do těchto vztahů bez újmy a nezpochybněná.**

Jelikož se věci takto mají, nepotřebujeme vůbec zdůrazňovat, jak Nás bolí v duši, že mezi tolika národy, které udržují přátelské vztahy s Apoštolskou stolicí, chybí právě Itálie. A přece sám Bůh, jehož prozřetelností je určován a řízen běh a řád všech věcí a dob, vyvolil právě Naši nejdražší vlast, Itálii, v ní vztyčil trůn svého pozemského zástupce. To je důvodem, proč se toto žehnající město, které kdysi bylo sídlem sice ohromné, ale přesto omezené říše, stalo hlavou celého zemského okrsku. Jako sídlo Božské nejvyšší vlády, která podle své podstaty překračuje hranice všech lidských pokolení a národů, objímá tento Řím všechny lidi a národy. Pak ale vyžaduje bytnost a původ této svrchované vlády, obojí když jsou Božského původu a na druhé straně svaté, nezadatelné právo celého křesťanstva, rozptýleného ve všech zemích, aby tato svrchovaná vláda nebyla závislá na žádné lidské pomoci a jevila se nepodrobená žádným zákonným podmínkám (i když by tyto slibovaly nějakou ochranu a záruku pro svobodu římského biskupa). Spíše musí být tato svrchovaná svatá vláda plně nezávislá a její právní a skutečná samostatnost musí opravdu existovat, jako i být pro všechny zřejmá.

Zvláštními ochrannými prostředky této svobody zajistila Božská prozřetelnost, vůdkyně a soudkyně lidských záležitostí, autoritu římského papeže - a to ne jako nevýhodu, nýbrž k velkému prospěchu Itálie. Tyto ochranné prostředky plnily po staletí podle úřadku Božího vhodně svůj účel a zajišťovaly onu svobodu. Až do dnešního dne neukázala ani Božská prozřetelnost nějakým znamením, ani lidská moudrost nevynalezla něco podobného, jak by se tyto ochranné prostředky daly přiměřeně nahradit. Ony ochranné prostředky byly nepřátelskou mocí strženy a jsou dodnes znesvěceny a porušeny. Tak je římský papež uveden do zcela nedůstojného postavení, které působí všem křesťanům na celé zemi dosud hluboký smutek. Jsme pak dědici úmyslu a úředních povinností Našich předchůdců, a vybaveni stejnou autoritou, která jediná má rozhodovat v tak závažné věci. Nedáme se pohnout žádnou marnou žádostivostí po světském panství a styděli bychom se i My, kdyby se mělo něco takového pro Nás stát být sebemenší pohnutkou. Spíše budeme uvažovat o Našem lidském skonání a jsme si vědomi nejprísnejšího skládání účtů, které budeme muset jednou předložit Božskému soudci. A tak mocí Našeho posvátného úřadu obnovujeme na tomto místě ony stížnosti, které vznesli Naši předchůdci na obranu důstojnosti a práv Apoštolské stolice.

Ostatně Itálie se nemusí nikdy obávat újmy a škod od této Apoštolské stolice. Neboť římský papež, ať jím je kdokoliv, bude moci vždy z hloubi srdce říci spolu s prorokem: já obmýšlím myšlenky pokoje a ne trápení (Jer 29, 11). Myšlenky pokoje, a dodáváme pravého pokoje, který tedy nelze oddělit od spravedlnosti, takže právem je možné připojit: spravedlnost a mír se objaly (Ž 84, 11). Bude záležet na všemohoucím a milosrdném Bohu, aby konečně zasvítit tento radostný a šťastný den, plný největšího požehnání ve všem dobrém: jak v obnově království Kristova, tak i co se týče uspořádání záležitostí Itálie a celého zemského okrsku. Aby toto nezůstalo bez výsledku, o to se musí prozíravě vynasnažit všichni dobře smýšlející.

Aby se lidem dostalo co nejrychleji těchto nejvyšších libezných darů míru, povzbuzujeme stále všechny věřící v Krista, aby s Námi spojeni vytrvali ve zbožných přimluvách, zvláště o těchto svátcích narození Krista Pána, krále pokoje, při jehož příchodu na svět poprvé zazněly nebeské zástupy: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle (Luk 2, 14).

Zároveň přijměte jako záruku tohoto míru, ctihodní bratři, Naše apoštolské požehnání; kéž by jako poselství štěstí jak pro každého jednotlivého z kléru i z věřícího lidu, ale i pro státy samy a pro křesťanské rodiny ohlašovalo všem žijícím všechno, co slibuje štěstí a přineslo žijícím blahobyt a věčný klid a blaženost zemřelým! Toto požehnání udělujeme na důkaz Naší blahovůle Vám, Vašemu kléru a lidu s láskyplnou náklonností.

Dáno v Římě u sv. Petra dne 23. prosince 1922, v prvním roce Našeho pontifikátu.

Papež Pius XI.

Eccl. = Ecclesiasticus = Kniha Syrachovcova